

12.02.2006.

Vol.3 , Broj 5.

Ministarstvo poljoprivrede ,
 šumarstva i vodoprivrede
 Republike Srbije

Izveštaj pripremio : Institut
 za primenu nauke u poljo-
 privredi

Email:
 office@stips.minpolj.sr.gov.yu

telefon:
 011-
 3616283

5

www.stips.minpolj.sr.gov.yu

ŽIVA STOKA

Govedarstvo: Nedeljni pregled		1
Cena prasadi stagnira, tovljenika pada		2
Cene žive stoke na stočnim pijacama		3
Cene stoke u EU		4
Porodična farma u svinjarstvu		5-7

Zbog hladnog vremena nastavlja se slaba ponuda goveda svih kategorija, a i tražnja je veoma slaba

Trend slabe ponude teladi HF rase do 160 kg nastavljen je i protekle sedmice. Prodaja je

zabeležena na četiri stočne pijace. Dominirao je iznos od 200 din/kg (Pančevu, Novom Sadu i S. Mitrovici) dok je u Kragujevcu prodavana za 230 din/kg. Interesovanje kupaca je bilo malo, a i oni koji su se interesovali uglavnom su pitali za cene, retko ko je kupovao telad. Sličnu situaciju beležimo i u kategoriji teladi SM rase do 160 kg, što se ponude i tražnje tiče. I protekle sedmice je dominirala ista cena, a iznosila je 250 din/kg. Blagi pad cene u iznosu od 10 din/kg evidentiran je na stočnim pijacama u Nišu i Kraljevu dok je porast cene zabeležen u Vranju za 10 din/kg i čak 70 din/kg u Novom Sadu pa je sa 160 din/kg skočila na 230 din.

Junad HF rase težine do 300 kg je u sedmici za nama zabeležila prodaju na dve stočne pijace. U S. Mitrovici su prodavani po ceni od 120 din/kg i Kragujevcu po ceni od 135 dinara.

Prosečnu do slabu ponudu i tražnju beležimo i u kategoriji junadi SM rase težine do 300 kg. Prodaja se odvijala na deset stočnih pijaca. Dominantna

cena je iznosila je 140 din/kg. Blagi pad cene zabeležili smo na pijaci žive stoke u Sremskoj Mitrovici i Požarevcu u iznosu od 10 din/kg. Na ostalim pijacama su cene mirovale.

I protekle nedelje ponuda junadi preko 480 kg je na većini stočnih pijaca bila slaba do prosečne. Prodaja je zabeležena na deset od ukupno osamnaest stočnih pijaca sa kojih reporteri STIPS-a izveštavaju. Dominirao je iznos od 140 din/kg. Pad cene evidentiran je na pijaci u Kraljevu u iznosu od 10 din/kg. Cene su porasle na pijaci u Somboru za 5 din/kg i u Novom Sadu za 15 din/kg.

Ponudu priplodnih junica svih rasa nije bilo na prodaji kao ni predhodnih nekoliko nedelja.

Na tržištu priplodnih krava HF i SM rase ništa se značajnije nije promenilo. Prodaja ove kategorije goveda zabeležena je na dve stočne pijace po ceni od 150 din/kg u Sremskoj Mitrovici i 160 din/kg u Obrenovcu-Beogradu. Slaba zainteresovanost kupaca je nastavljena i protekle nedelje.

CENA PRASADI STAGNIRA, A TOVLJENIKA U PADU

Ponuda svinja u protekloj nedelji (30.01.-30.02.06.) bila je prosečna. Cena prasadi stagnira, a tovljenika i dalje pada.

Na stočnim pijacama u Srbiji cena prasadi do 15 kg žive mere kretala se od 150 din/kg (Zaječar) do 250 din/kg (S.Mitrovica). Na pijaci u N.Sadu, Zrenjaninu i S.Mitrovici cena prasadi od početka godine je najvša u Srbiji (200 do 250 din/kg). Cena prasadi od početka godine stagnira. Dominantna cena prasadi do 15 kg u protekloj nedelji bila je 180 din/kg.

Prasad do 25 kg prodavana su u protekloj nedelji od 150 din/kg (Zaječar) do 200 din/kg (Loznica, Piroć, S.Mitrovica). U odnosu na prethodnu nedelju, na najvećem broju pijaca, cena prasadi stagnira. Pad cene prasadi za 10 din/kg zabeležen je na pijaci u Vranju, N.Sadu i Somboru, a porast cene za 10, odnosno 15 din/kg zabeležen je na pijaci u Pančevu i Subotici. Dominantna cena prasadi do 25 kg u protekloj nedelji bila je 180 din/kg.

Tovljenici 80 – 130 kg prodavani su u protekloj nedelji od 85 din/kg

(N.Sad) do 130 din/kg (Vranje). U odnosu na prethodnu nedelju cena tovljenika je u blagom padu. Najveći pad cene tovljenika zabeležen je u N.Sadu (50 din/kg), a na pijaci u Beogradu-Obrenovcu, Nišu, Somboru i S.Mitrovici cena tovljenika je opala za 5-10 din/kg. Na ostalim pijacama cena tovljenika stagnira. Dominantna cena tovljenika 80 – 130 kg u protekloj nedelji bila je 100 din/kg.

Tovljenici preko preko 130 kg prodavani su u protekloj nedelji od 80 din/kg (S.Mitrovica) do 110 din/kg (Vranje). U odnosu na prethodnu nedelju zabeležen je pad cene tovljenika u Nišu (10 din/kg) i S.Mitrovici (5 din/kg). Na ostalim pijacama cena tovljenika preko 130 kg stagnira. Dominantna cena tovljenika preko 130 kg bila je u protekloj nedelji 100 din/kg.

Cena krmača za klanje preko 130 kg i dalje stagnira i kreće se od 80 din/kg (Sombor, S.Mitrovica) do 90 din/kg (Beograd, Kragujevac, Požarevac, Smederevo, Pančevo). U odnosu na prethodnu nedelju samo je na pijaci u Beogradu i Zrenjaninu zabeležen pad cene krmača za 5 din/kg. Dominantna cena krmača za klanje preko 130 kg je 90 din/kg.

Govedarstvo - nedeljni pregled

Nastavak sa str. 1

Veoma slab izbor kako kvantiteta tako i kvaliteta krava za klanje HF rase nastavljen je i u nedelji za nama. Cene su se kretale od minimalnih 80 din/kg u S.Mitrovici do maksimalnih 90 din/kg na pijacama u Novom Sadu i Zrenjaninu, što je ujedno bio i dominantan iznos za proteklu sedmicu.

Ponuda i prodaja krava za klanje SM rase je bila vema slaba. Zabeležili smo blagi pad cena na nekoliko stočnih pijaca. U Obrenovcu-Beogradu je cena pala za 5 din/kg, Sremskoj Mitrovici, Kraljevu i Nišu je pad iznosio 10 din/kg. Dominantna cena je zadržala nivo od prošle nedelje i iznosio je 100 din/kg.

AGROINFO - VESTI

Zajecar je 35-ti grad u Srbiji u kojem je osnovano Udruženje odgajivača koza i ovaca radi bolje saradnje među stočarima i zajedničkog nastupa na trzistu. U Srbiji ima oko 360.000 koza, koje se gaje uglavnom iz hobija. To onemogućava ozbiljniju proizvodnju kozjih proizvoda, koji na svetskom tržištu imaju i 10 puta veću cenu u odnosu na proizvode od drugih životinjskih vrsta.

U pančevačkoj Mlekari, posle 42 godine rada, obustavljena je proizvodnja, jer joj snabdevači, poljoprivredna gazdinstva "Stari Tamiš", "Starčevo", "Dolovo" i "Kačarevo", zbog duga od 25 miliona dinara nisu isporučili mleko.

	BE	CZ	DK	DE	EE	GR	ES	FR	IE	IT	CY	LV	LT	LU	HU	MT	NL	AT	PL	PT	SI	SK	FI	SE	UK	EU	Promena poslednje
(EURO/100kg PCDW)																											
Junad U2	306,33	280,45	318,45	332,73	402,92	359,90	362,00	285,23	404,81					331,40	348,71	322,18	249,60	351,00	286,99	261,07	342,31	274,67	271,91	372,20	372,20	7,50	
Junad U3	282,01	279,08	318,32	329,79	384,65	356,30	348,00	286,30	376,24					328,01	329,12	323,85	241,74	355,20	288,31	265,04	275,64	275,12	344,97	344,97	344,97	2,43	
Junad R2	276,50	267,48	301,30	326,10	383,28	388,90	340,00	278,55	334,26					314,00	288,76	313,75	236,51	343,80	284,10	257,45	304,41	269,05	267,13	325,88	325,88	2,48	
Junad R3	256,91	267,65	302,37	320,19	371,43	331,30	333,00	280,04	314,75					309,88	347,78	297,47	315,89	241,95	345,70	287,75	255,33	304,22	271,64	269,28	313,22	0,34	
Junad O2	245,14	254,54	282,81	288,43	191,54	370,75	289,70	298,00	269,02	308,45	324,10	190,49	209,81	275,80	254,91	347,78	266,82	295,53	332,00	275,34	252,86	254,91	258,14	248,05	273,99	0,12	
Junad O3	228,54	282,89	273,84	290,93	348,16	329,70	292,00	268,81	285,20	324,10	190,11	215,17	264,60		347,78	266,68	297,08	244,88	330,80	280,49	253,33	262,73	263,76	249,36	286,05	1,08	
Junad	277,14	269,72	284,13	313,99	191,54	375,61	346,82	335,17	279,67	367,15	324,10	190,34	211,54	320,50	254,91	347,78	290,79	240,50	342,87	285,97	257,50	260,28	264,76	260,70	324,19	2,56	
Bikovi R3	257,77			282,21				256,00	214,38				227,65				272,02	235,11		278,40			253,71		257,16	-0,59	
Bikovi	257,77			282,21				256,00	214,38				227,65				272,02	235,11		278,40			253,71		257,16	-0,59	
Goveda U2								353,00	282,27						311,62								263,54	295,83	309,87	4,07	
Goveda U3								353,00	283,68						315,18								269,91	291,02	317,28	2,54	
Goveda U4								332,00	283,79						309,00								261,06	287,63	287,34	1,88	
Goveda R3								328,00	278,25					308,01									269,37	282,42	294,34	1,07	
Goveda R4								311,00	279,05														256,63	282,54	281,39	1,52	
Goveda O3								269,00	268,71			192,53		264,60									260,95	265,92	266,81	0,64	
Goveda O4								263,00	269,76			192,53											251,23	269,00	269,13	1,33	
Goveda								304,40	274,94				290,63		309,98								260,04	277,14	279,75	1,30	
Krave R2	247,48							319,00	204,92					182,62	212,91								170,88		248,44	-2,57	
Krave R3	236,60	198,44	248,92	236,99	186,10	322,00	240,25	206,04						287,63	175,95								262,09	198,71	263,96	3,33	
Krave R4								238,50	306,00	240,96				168,87									231,46	202,48	237,15	1,82	
Krave O2	223,53	176,89	193,59	212,59	159,72	170,43	147,50	251,00	217,82	207,69				166,62	154,34								236,75	185,59	206,76	2,57	
Krave O3	217,17	172,21	218,91	225,89	152,75	168,00	162,70	256,00	231,19	207,94				137,50	153,22								185,76	240,21	190,10	226,55	1,55
Krave O4	206,14	178,57	221,59	231,94	138,43	129,10	248,00	232,37						140,66	157,03								184,58	159,51	165,80	211,89	-0,89
Krave P2	179,61	147,36	155,27	167,06	143,03	132,67	133,10	211,00	185,03	164,34	203,87	149,93	140,87	212,70	163,82								202,48	178,24	193,77	173,91	0,80
Krave P3	169,23	131,33	185,55	187,98	137,86	103,76	132,90	236,00	221,66	177,91	203,87	150,34	147,84	232,95	152,17								110,77	153,59	152,69	201,53	1,70
Krave	213,63	181,81	189,99	216,89	147,66	154,77	156,92	263,39	222,24	184,30	203,87	152,33	146,80	249,58	170,08	212,91	237,37	210,57	183,88	161,54	155,04	161,98	160,19	222,04	218,18	1,44	
Junice U2	319,00	310,68	297,47					347,00	387,00	283,29	403,24			326,20									189,55		362,52	-0,67	
Junice U3	300,00	215,80	322,87	287,64				349,00	382,00	283,32	393,92			313,40									268,21		354,07	6,68	
Junice R2	256,50	210,00	282,81	282,70				384,50	312,60	337,00	276,04	383,86											264,40	277,72	318,84	-2,35	
Junice R3	244,00	213,13	302,64	278,62				364,40	336,60	338,00	278,98	369,45											270,56	281,88	304,72	3,10	
Junice R4								282,90	316,00	278,23				187,44									256,09	280,37	276,26	1,40	
Junice O2	192,92	263,74	218,21	175,76	361,33	323,30	254,00	266,88	221,20					200,03									236,74	230,47	238,18	241,87	5,02
Junice O3	189,65	254,68	228,19	187,77	321,72	317,90	269,00	270,13	226,32	257,89	177,76	173,49	231,87	193,80									242,42	177,39	229,76	242,91	2,49
Junice O4	185,18	244,77	230,85	181,83				275,30	262,00	270,01				198,49									201,10	246,91	268,07	259,69	1,71
Junice	283,58	205,65	272,34	258,60	180,38	355,64	334,41	343,01	274,84	378,00	175,32	169,66	293,12	196,33	311,20								222,28	254,76	274,40	299,08	2,34
Poljite	238,41	225,96	242,41	267,10	169,05	337,84	314,42	294,55	264,62	338,24	254,45	173,12	185,60	285,37	194,11	292,16	243,82	273,49	211,13	304,22	243,79	191,51	219,88	247,03	280,42	1,97	
Promena poslednje nedelje	1,89	1,10	0,07	1,68	7,28	1,43	0,88	3,19	-0,30	6,00	-0,01	18,58	1,39	3,05	4,26	5,78	0,71	2,67	0,77	-1,52	-2,72	0,80	5,80	0,26	1,97		

Porodična farma u svinjarstvu

Za razliku od seoskog domaćinstva koje svinje proizvode za sopstvene potrebe i eventualnu prodaju viška proizvoda, porodična farma je trajno orijentisana na robnu proizvodnju koja porodici obezbeđuje egzistenciju. Uslov za opstanak na tržištu je konkurentna i što je moguće jeftinija proizvodnja. Finansijski rezultat zavisi od proizvodnosti životinja (veličina legla, dnevni prirast, utrošak hrane u tovu itd), produktivnosti rada (broj grla koje opslužuje jedan radnik), utroška energije za grejanje i hlađenje objekata, a posebno od troškova izgradnje (cena površine smeštajnog

prostora po proizvedenom tovljeniku telesne mase 110-120 kg). Da bi se navedena pitanja rešila, mora se razraditi tehnološki postupak koji obuhvata sve poslove, postupke i primenjena tehnička i građevinska rešenja počev od lokacije farme, načina držanja i smeštaja svinja, pa preko razmnožavanja, odgoja prasadi, ishrane u tovu do isporuke i transporta svinja. Pojam tehnologije obuhvata i sve postupke oko održavanja higijene i zdravstvene zaštite svinja, ali i zaštite čovekove okoline (izdubavanje i tretman stajnjaka), postupke u vezi obezbeđenja uslova da se životinje osećaju udobno (welfare) kao i poslove i rešenja koja obezbeđuju čoveku-farmeru bezbedne i optimalne uslove za rad. Nije realno očekivati da farmer može da reši sve što se danas zahteva u proizvodnji svinja koje bi po kvalitetu i proizvodnoj ceni bile konkurentne na tržištu, već za taj posao treba da obezbedi stručnu pomoc. Kod izgradnje nove farme, kao i za veću adaptaciju postojeće, potrebno je izvršiti obimne pripreme i konsultacije:

1. Uraditi projektni zadatak odnosno idejno rešenje.

2. Izradu glavnog projekta poveriti specijalizovanoj projektantskoj firmi. Uslov za poveravanje posla nikako ne sme da bude ponuđena cena, već uvid u referentne farme projektanta.

3. Obezbediti pozitivnu recenziju glavnog projekta kompetentnih stručnjaka.

4. Tražiti više ponuda za izgradnju farme i odabrati izvođača na osnovu njegovih referenci.

5. Obezbediti nadzorni organ kako bi se izbegli svi mogući propusti pri izgradnji farme.

6. Po završetku izgradnje obezbediti tim kompetentnih stručnjaka za tehnički prijem farme. Da bi se projektni zadatak uspešno pripremio treba doneti niz odluka a najvažnije su:

Izbor tipa farme

Farma može biti otvorenog tipa, što znači da farmer kupuje sav, ili veći deo priplodnog podmlatka, ili dokupljuje tovljenike. Prednost je što se gradi manje objekata pa su manji troškovi, a nedostak je zdravstveni rizik zbog unošenja grla sa strane, često sa pijace.

Isti je slučaj i sa farmama koje se bave tovom kupljene prasadi. Zbog toga se, mada je investicija veća, preporučuje izgradnja farme zatvorenog tipa koja drži sve kategorije svinja. Prednost je što su sopstvena prasad boljeg kvaliteta (seleksijski rad), a njihova cena je stabilnija jer nije izložena stihiji tržišta. U poslednje vreme pojavljuju se novi tipovi porodičnih farmi. Primer je farma za pripremi tov, čija je funkcija da prasad prikupljenu od više farmera, pripreme za isporuku u centralno, veće toviliste, što smanjuje rizik od pojave bolesti, a tovljenici postižu bolje rezultate. Još interesantnija je organizacija sa centralnim smeštajem krmača na velikom pogonu (omogućena bolja selekcija i kvalitetan

priput) i prašenje krmača u manjim "satelitskim" prasilištima (obezbeđena veća prisutnost i pažnja tokom prašenja i odgoja prasadi). Posebno je bitno da se na takvoj farmi između dva turnusa može napraviti pauza, što je dobro i sa zdravstvenog aspekta (odležavanje objekta), ali i kvaliteta rada (porodica i zaposleni radnici mogu da koriste odmor odnosno pauzu u radu).

Izbor lokacije

Pored već, manje-više, poznatih uslova da se farma gradi na oceditom zemljištu, s blagim nagibom i bez visokih podzemnih voda, uz dobre prilazne puteve i u blizini električnih vodova, da je zaštićena drvoredom od jakih vetrova, posebno treba obratiti pažnju na pravce duvanja vetrova (ruža vetra) i mesto za lagerovanje čvrstog ili tečnog stajnjaka. Bitan je i uslov da prostor oko farme omogućava dogradnju i proširenje farme. Planiranje smeštajnog prostora. Izgradnja savremene farme s potrebnom opremom zahteva veliko ulaganje. Zbog toga treba nastojati da se smeštajni prostor što bolje koristi. Smanjenje smeštajnog prostora po grlu može se postići:

- Primenom odgovarajuće tehnologije (skraćanje dojnog perioda, odgajanjem prasadi u velikim grupama, individualnim držanjem krmača, tovom svinja u dve faze: predtov i tov, korišćenjem rešetkastog poda u tovilištu i dr);

- Visinom proizvodnje (veći broj živorođene prasadi po leglu i manji gubici omogućavaju držanje manjeg broja krmača, veći prirast u tovu skraćuje vreme korišćenja boksa i dr);

- Redovnim prasenjem krmača (u slučaju većeg porađanja u jednom periodu krmače se ne prase, a u sledećem se prasi veći broj, što zahteva više rezervnih boksova);

- Odgovarajućim rasporedom boksova (izbegavanjem nepotrebnih

hodnika smanjuje se ukupna, bruto površina smeštajnog prostora po grlu).

Način planiranja prikazuje se na primeru farme za proizvodnju 200 tovljenika godišnje sa savremenom tehnologijom što podrazumeva: individualano držanje krmača, dojni period 28 dana, odgoj prasadi u kavezima, tov u dve faze – predtov od 22 do 60 i završni tov od 60 do 100 kg i sa proizvodnim pokazateljima: 16 tovljenika po krmači godišnje, 19% gubitaka (15% prasad na sisi i po 2% u odgoju prasadi i tovu), 9,5 živorođene prasadi po leglu, dnevni prirast u tovu 560 g.

Napomena: Za planiranje se koriste pokazatelji koji su niži od uobičajenih koji se danas postižu u proizvodnji na savremenoj porodičnoj na savremenoj porodičnoj farmi, jer se tako sigurnije obezbeđuje planiran obim proizvodnje. Tako npr. S planom od 10,5 živorođene prasadi po leglu broj potrebnih krmača je manji, pa ako dođe do podbačaja u proizvodnji farma će ostati bez prasadi, odnosno neće moci da isporuči planiran broj tovljenika.

a. Planiranje broja svinja po kategorijama

Broj krmača = 200 tovljenika : 16 tovljenika po krmači godišnje = 12,5 krmača.

Usvaja se držanje 13 krmača.

Broj oprasene prasadi = 200 tovljenika + 19% gubitaka = 238 prasadi.

Usvaja se proizvodnja 240 živorođenih prasadi.

Broj prašenja = 240 prasadi : 9,5 živo rođene prasadi po leglu = 25,3 prašenja.

Usvaja se 26 prašenja.

Broj zalučene prasadi = 240 oprasene 15% gubitaka = 204 zalučene prasadi.

b. Planiranje broja boksova i mesta
Broj boksova za prasenje = 26 planirana prašenja × 40 dana korišćenje boksa (28 dana dojenja a

ostatak za pripremu krmače za prašenje i pranje boksa po zalučenju) : $365 \text{ (dana u godini)} = 2,8$ krmače u prasilištu svaki dan.

Radi sigurnosti usvaja se izgradnja 4 boksa za prašenje.

Broj mesta za suprasne krmače = 26 planiranih suprasnosti $\times$ 110 dana korišćenja mesta : $365 = 7,8$

Radi sigurnosti planira se izgradnja 9 mesta.

Broj mesta u kavezima = 204 planirana zalučena praseta $\times$ 60 dana korišćenja : $365 = 33,5$

Usvaja se nabavka 4 kaveza sa po 10 mesta, ukupno 40 mesta.

Broj mesta u tovilištu = 200 planiranih tovljenika $\times$ 140 dana korišćenja boksa : $365 = 76,7$ tovljenika u tovilištu svakog dana.

Usvaja se izgradnja 80 mesta. Grade se 2 boksa za predtov s po 20 grla u boksu i 4 boksa s po 10 grla u boksu.

NAPOMENA: Pri planiranju broja mesta i boksova za male farme treba obezbediti više rezervnih boksova zbog povodažanja i neravnomernog prašenja krmača.

c. Planiranje izgleda i veličine objekata

Farma za godišnju proizvodnju 200 tovljenika, prikazana u primeru, može da se izgradi kao jedan objekat izdvojen na odeljenja: prasilište, odgajivalište, krmačarnik i tovilište. Ukupna dužina je 12 a širina 6 metara. U slučaju da se želi da se odvoji tovilište dužina svakog objekta je 24 m. Materijal za gradnju objekata (primer) – Zidovi objekata su od blokova, betonska serklaža, ukupna visina 2,25 m. Krov je pokriven limom, sa izolacijom od 5 cm trske koja se radi zaštite pokriva valovitom plastikom. Na podužnim zidovima ugrađuju se metalni prozori. Po potrebi se ugrađuje ventilacija. Dodatni izvor toplote za prasad u prasilištu je topli pod grejan vodom. Ishrana svinja je suvom smešom iz valova. Tečni

stajnjak se uklanja kanalom ispod rešetkastog dela boksa koji se završava septičkom jamom. Napajanje svinja je nipl cuclom. Brzina protoka vode je oko 0,7 l/min.

Ostala oprema (primer) – Japaner ili samoistovarna kolica za distribuciju hrane, pumpa za pranje i dezinfekciju sa visokim pritiskom, stočna vaga, cisterna za osoku, traktor srednje snage, utovarna rampa, veterinarska oprema, oprema za obeležavanje svinja i drugo.

Infrastruktura (primer) – Ograda oko farme, interne saobraćajnice, bunar sa hidroforom, električna instalacija sa osvetljenjem dvorišta, ozelenjavanje površina, prostorija za presvlačenje radnika, manja kancelarija koja je i veterinarski punkt i objekat za uginule životinje. Na kolskom ulazu postavlja se dezobarijera, dužine 8 m, dubine 0,25 m. Na pešačkom ulazu dezobarijera je dubine 2–3 cm.

*Prof. dr Milan Teodorović,
Poljoprivredni fakultet, Novi Sad
Izvor: Poljoprivreda.info*